

профільних агрохолдингів, які формують значні валові надії молока за рахунок масштабу виробництва (великої кількості малих і середніх молочних ферм). Насамперед, це агрохолдинги: «HarvEast», бувший «Ілліч Агро» – 36 молочних ферм, «МХП» – 23, «УКРПРОС» – 12 та інші.

Висновки. На даний час в Україні не існує єдиного бачення подальшого розвитку сектора молочного виробництва та можливих схем взаємовідносин виробника молочної сировини із переробними підприємствами. Паралельно існують і розвиваються три принципово різних підходи, які реалізуються як в агрохолдингах, так і в окремих сільськогосподарських підприємства. По-перше, створення виробничих кооперативів. По-друге, традиційне вертикально-інтегроване виробництво. І по-третє, це розвиток крупно-товарного м'ясо-молочного виробництва. Одна із визначальних причин, що продовжує стримувати розвиток молочного виробництва, це традиційно низька інвестиційна привабливість сектора порівняно з іншими галузями АПК, яка також суттєво ускладнюється загальними системними проблемами ведення бізнесу в Україні.

Література:

1. Аналітичний звіт щодо стану молочної галузі України та ефективності державного регулювання [Електронний ресурс] // Український клуб аграрного бізнесу. – К.: УКАБ, 2011. – 104 с. – Режим доступу: <http://www.agribusiness.kiev.ua/img/zstored/files/analitics>.
2. Божидарнін Т. Форми підприємництва в молокопродуктовому підкомплексі: принципи інституціоналізації та перспективи інтеграції / Тарас Божидарнін // Економіст. – 2010. – № 12. – С. 42-45.
3. Гринчук В.Ю. Особливості розвитку кооперації та агропромислової інтеграції в молочному підкомплексі АПК / В.Ю. Гринчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С. 57-63.
4. Гуроров А.О. Агрохолдинги як ефективна форма концентрації сільськогосподарського виробництва / А.О. Гуроров // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 102-107.
5. Статистичний збірник «Сільське господарство України 2010» / За редакцією Ю. М. Остапчука. – К.: Державна служба статистики України, 2011. – 374 с.

УДК 338.432:664.1(477.53):330.131.5

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Гладіліна О. В., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуті підходи щодо оцінки економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Проаналізовано сучасний стан вирощування цукрових буряків та виробництва цукру в Полтавській області та обґрунтована методика оцінки економічної ефективності виробництва цукру. Запропоновано заходи щодо підвищення економічної ефективності вирощування цукрових буряків та виробництва цукру в регіоні.

In this article of the approaches to assess the economic efficiency of agricultural production. The present position of sugar beet and sugar production in the Poltava region, and reasonable method of estimating the economic efficiency of sugar production. Proposed measures to improve economic efficiency sugar beet and sugar production.

Постановка проблеми. Одним з головних показників ведення прибуткового виробництва є його економічна ефективність. Під економічною ефективністю виробництва розуміють результативність економічної системи, що виражається в співвідношенні корисних кінцевих результатів її функціонування до використаних ресурсів. Економічна ефективність виробництва цукру характеризується здатністю підприємствами виробляти максимальний обсяг продукції необхідної якості з мінімальними витратами та реалізовувати її з найменшими втратами за найбільшими цінами, тобто економічна ефективність залежить від того наскільки продукція відповідає вимогам ринка та споживача.

Цукрова галузь України відіграє важливу роль у формуванні продовольчої безпеки країни. На сьогоднішній день ефективність виробництва цукру знаходиться на низькому рівні у зв'язку з малодієвістю державних заходів щодо підвищення ефективності виробництва. Внаслідок реформування сільського господарства, у т. ч. і цукрової галузі, обсяги виробництва цукру значно зменшилися, а посівні площі під цукровий буряк у всіх господарствах області скоротилися, що призвело до зниження показників економічної ефективності галузі [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки науковцями приділяється багато уваги щодо виявлення методичних підходів до оцінки економічної ефективності виробництва цукру. Питанням підвищення економічної ефективності виробництва цукру та відродження цукрової галузі присвячені наукові праці В.Г. Андрійчука, М.Ю. Коденської, П.Т. Саблука, А.В. Фурси, В.І. Бойка та інших дослідників.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення та вдосконалення методичного забезпечення оцінювання економічної ефективності виробництва цукру в регіоні для відродження пріоритетної галузі сільського господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна ефективність виробництва – це ступінь використання виробничого потенціалу, що виявляється у співвідношенні результатів і витрачених ресурсів. Чим вищий результат при таких самих витратах, тим швидше він зростає в розрахунку на одиницю витрат суспільно необхідної праці, та чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тим вище ефективність виробництва. Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється при взаємодії трьох основних факторів: робочої сили, засобів та предметів праці [2].

Таким чином, загальна методологія визначення економічної ефективності може бути визначена за формулою:

$$E_e = \frac{E_e}{B}, \quad (1)$$

де E_v – економічна ефективність виробництва; E_e – економічний ефект (прибуток); B – витрати (затрачені ресурси) виробництва.

Для визначення економічної ефективності виробництва продукції сільського господарства застосовується така система показників: 1) розмір валової продукції на один гектар сільськогосподарських угідь; на одного середньорічного працівника; на 100 грн. виробничих витрат; на 1000 грн. основних

виробничих фондів; 2) розмір валового та чистого доходу на 1 гектар сільськогосподарських угідь; на одного середньорічного працівника; на 100 грн. виробничих витрат; на 1000 грн. основних фондів; 3) рівень рентабельності виробництва продукції.

Економічна ефективність виробництва цукру, в першу чергу, залежить від ефективного виробництва сировини. До структури системи показників оцінки економічної ефективності виробництва цукру входять такі економічні показники: урожайність цукрових буряків, валовий збір, собівартість продукції, цукристість, рівень рентабельності, норма прибутку (рис. 1).

Рис. 1. Система показників оцінки економічної ефективності виробництва цукру

Джерело: розробка автора

Цукробуряковий підкомплекс Полтавської області є важливою складовою АПК України. Полтавський регіон завдяки сприятливим ґрунтово-кліматичним умовам посідає одне з провідних місць по виробництву цукру в Україні. Але через зменшення сировинних зон, втрату зовнішніх ринків збуту цукру та суттєве зношення матеріально-технічної бази відбулося зниження обсягів виробництва цукрових буряків, підвищення собівартості виробництва цукру, і як наслідок зниження його конкурентоспроможності.

Аналізуючи виробництво цукру в Полтавському регіоні у 2006-2010 рр. потрібно, в першу чергу, звернути увагу на ефективність виробництва цукрових буряків. Основним показником, який збільшує обсяги виробництва цукрових буряків є їх урожайність, підвищення якої досягається в результаті до-

держання технології вирощування, основним елементом якої є живлення рослин та їх захист від шкідників, хвороб та бур'янів. У табл. 1 наведено аналіз урожайності цукрових буряків у сільськогосподарських підприємствах по районах Полтавської області за 2006-2010 рр.

Таблиця 1

Урожайність цукрових буряків у сільськогосподарських підприємствах по районах Полтавської області, ц/га

Райони	Роки					у середньому за 5 років	2010 р. у % до 2006 року
	2006	2007	2008	2009	2010		
Великобачанський	316	368	357	330	224	319	70,9
Гадяцький	250	264	492	367	... ¹	343	-
Глобинський	335	376	467	... ¹	... ¹	393	-
Гребінківський	300	235	308	198	... ¹	260	-
Диканський	271	319	485	415	279	354	102,9
Зіньківський	307	380	447	349	368	370	119,8
Карлівський	330	319	369	348	246	322	74,5
Кобеляцький	187	310	451	384	247	316	132,1
Козельщенський	307	366	457	... ¹	306	359	99,7
Котелевський	273	221	333	289	329	289	120,5
Кременчуцький	132	224	-	-	-	178	-
Лохвицький	204	275	426	... ¹	319	306	156,4
Лубенський	290	279	504	447	92	322	31,7
Машівський	241	295	389	419	277	324	114,9
Миргородський	253	208	... ¹	-	... ¹	255	-
Новосанжарський	248	377	482	... ¹	372	370	150,0
Оржицький	292	222	325	195	126	232	43,1
Пирятинський	434	293	... ¹	169	135	257	31,1
Полтавський	214	188	281	296	216	239	100,9
Решетилівський	241	244	337	365	172	272	71,4
Семенівський	277	285	464	392	284	340	102,5
Хорольський	274	234	384	278	130	260	47,4
Чорнухинський	271	292	... ¹	317	... ¹	293	-
Чутівський	264	334	462	328	187	315	70,8
Шишацький	354	441	532	530	384	448	108,5
Полтавська область	292	306	444	384	251	335	85,9

...¹ – інформація конфіденційна відповідно до Закону України «Про державну статистику»

Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики в Полтавській області; Статистичний збірник: Сільське господарство Полтавської області. – Полтава: Головне управління статистики у Полтавській області, 2011. – С. 155.

Так, за останні п'ять років (2006-2010) урожайність цукрових буряків в Полтавській області зменшилася на 14,1% (табл. 1): найвищий середній показник було досягнуто в Шишацькому районі – 448 ц/га, а найменший 178 ц/га у Кременчуцькому, який взагалі призвів до відмови від вирощування цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами. У 2010 році порівняно з 2006 роком підвищення урожайності спостерігалось у таких районах: Диканський – 2,9%, Зіньківський – 19,8%, Кобеляцький – 32,1%, Котелевський

20,5%, Лохвицький 56,4%, Машівський – 14,9%, Новосанжарський – 50,0%, Полтавський – 0,09%, Семенівський – 2,5%, Шишацький – 8,5%, а зниження у Великобагачанському (29,1%), Карлівському (25,5%), Козельщенському (0,03%), Лубенському (68,3%), Оржицькому (56,9%), Пирятинському (68,9%), Решетилівському (28,6%), Хорольському (52,6%), Чутівському (29,2%). Зниження урожайності цукрових буряків спричинене погоднокліматичними умовами, які склалися в даний період, невчасним внесенням органічних та мінеральних добрив, а також використанням низькоурожайних сортів. Тому для підвищення урожайності потрібно кожному сільськогосподарському підприємству, що вирощують цукрові буряки розробити графік внесення органічних та мінеральних добрив, а також по можливості використовувати такі нові сорти, як: «Магістр» (урожайність 552,8 ц/га; цукристість – 17,7; збір цукру з гектара – 97,9%), «Верді» (урожайність 537,5 ц/га; цукристість – 17,9%; збір цукру з гектара – 96,3%), «ІЦБ 0902» (урожайність – 488,9 ц/га; цукристість – 17,6%; збір цукру з гектара – 86,4%); «Моллі» (урожайність – 529,1 ц/га; цукристість – 17,8%, збір цукру з гектара 93,9%).

Внаслідок зниження урожайності цукрових буряків на 14,1% та скорочення посівної площі на 2,9% їх виробництво у 2010 році порівняно з 2006 роком зменшилося на 23,8% . Найбільший обсяг виробництва цукрових буряків в 2010 році (рис. 2) спостерігався в Лохвицькому районі (343 тис. т), а найменший – в Решетилівському (7 тис. т).

На рисунку 2 відображено виробництво цукрових буряків у сільськогосподарських підприємствах по районах Полтавської області за 2010 рік.

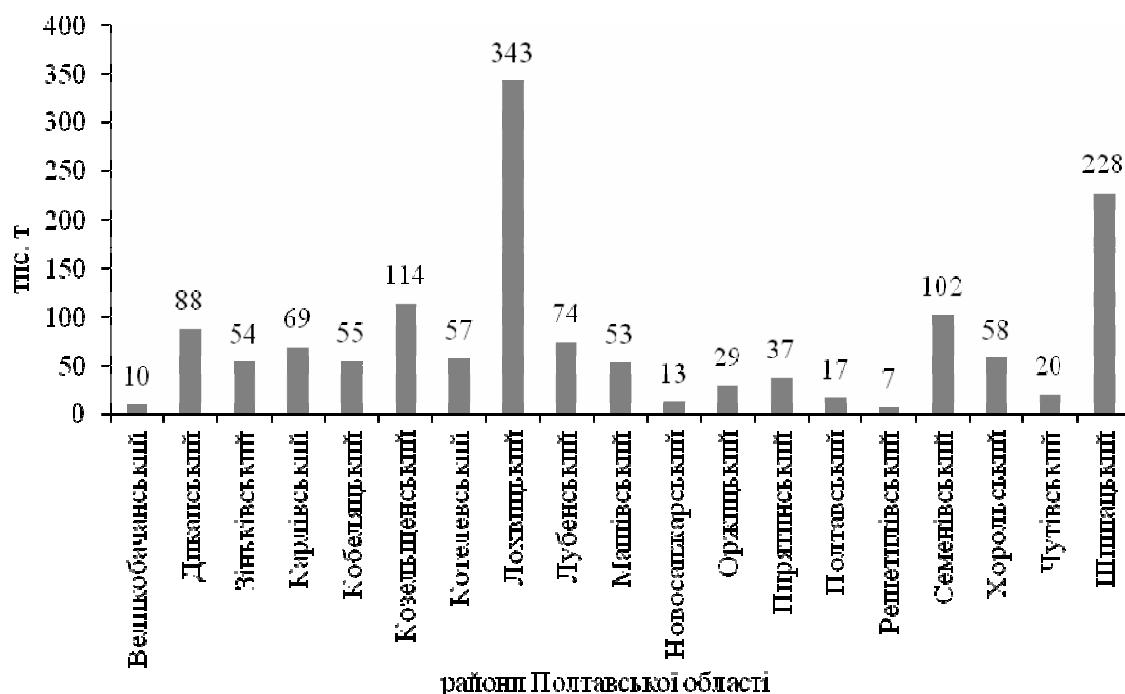

Рис. 2. Виробництво цукрових буряків у сільськогосподарських підприємствах по районах Полтавської області за 2010 рік

Джерело: за даними Головного управління статистики в Полтавській області; Статистичний збірник: Сільське господарство Полтавської області. – Полтава: Головне управління статистики у Полтавській області, 2011. – С. 154.

Проаналізувавши дані рис. 2 можна зробити висновок, що виробництво цукрових буряків знаходиться на низькому рівні порівняно з минулими роками, що є негативним для розвитку цукробурякового підкомплексу. Дана негативна тенденція виникла через відсутність державної підтримки виробників, а також внаслідок реформування сільського господарства.

Цукрові буряки є технологічною культурою для виробництва важливого продукту харчування – цукру, який є також базовим продуктом для розвитку багатьох галузей харчової та переробної промисловості. Тому зменшення виробництва цукрових буряків призводить до зниження обсягів виробництва цукру (табл. 2).

Таблиця 2

**Аналіз виробництва цукру на цукрових заводах
Полтавської області**

Райони	Роки					В середньо- му за 5 років	2010 р. у % до 2006 р.
	2006	2007	2008	2009	2010		
Виробництво цукрових буряків, тис. т	2364	2196	2701	2078	1803	2228,4	76,2
Надійшло цукрових буряків на переробні підприємства, тис. т	1940,3	1850,9	2440,8	2313,3	1891,8	2087,4	97,5
Обсяг виробництва цукру білого кристалічного, тис. т	319,4	261,4	336,2	332,2	239,9	297,8	75,1
в т. ч. з цукрових буряків	319,4	261,4	336,2	332,2	239,9	297,8	75,1
Обсяг виробництва цукру білого кристалічного на одну особу, кг	206,4	170,6	221,5	220,7	160,6	195,9	77,8

Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики в Полтавській області; Статистичний щорічник Полтавщини. – Полтава: Головне управління статистики в Полтавській області, 2011. – С. 70-76.

Аналізуючи проведені розрахунки в таблиці 2, можна зробити висновок, що внаслідок скорочення обсягів виробництва цукрових буряків на 23,8%, та з ряду об'єктивних і суб'єктивних причин відбулося скорочення обсягів виробництва цукру на 24,9%. Споживання цукру в рік на одну особу скоротилося на 13,5% (рис. 3).

Таким чином, на сьогоднішній день за останні 10 років переробні підприємства Полтавської області скоротили обсяги виробництва цукру майже в три рази, що призвело до нестачі «білого золота» для потреб внутрішнього ринку, як області, так і країни в цілому. Основними причинами, що призвели до спаду виробництва можна назвати: послаблення ролі держави у розвитку цукрової галузі; втрата зовнішніх ринків збуту; відмова від виробництва цукру квоти «В»; відсутність інвестицій в галузь, а також, вагомою причиною є відсутність чіткого законодавства щодо регулювання виробництва та реалізації цукру в Україні.

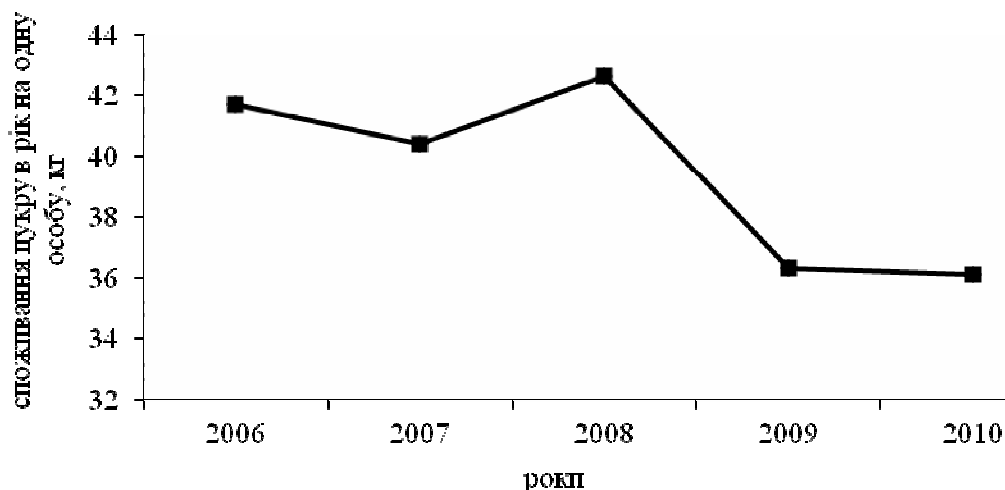

Рис. 3. Споживання цукру в рік на одну особу в Полтавській області

Джерело: за даними Головного управління статистики в Полтавській області; Статистичний щорічник Полтавщини. – Полтава: Головне управління статистики в Полтавській області, 2011. – С. 72

Висновки. Питання щодо оцінки економічної ефективності виробництва цукру залишаються дискусійними і вивчаються постійно науковцями. Ефективний розвиток цукрової галузі в Полтавській області та в Україні потребує комплекс дієвих державних заходів щодо підвищення економічної ефективності виробництва цукру. Головні підходи щодо вирішення даної проблеми повинні розглядатися у таких напрямках: 1) економічний: надання державної підтримки галузі шляхом інвестування, субсидій, дотацій, встановлення податкових пільг; раціональна організація виробництва цукру; контроль за використанням ресурсів; 2) агротехнологічний: дотримання технології вирощування цукрових буряків (дотримання сівозмін, вчасним внесенням мінеральних та органічних добрив, використанням нових сортів); 3) матеріально-технічний: оновлення матеріально-технічної бази переробних підприємств; використання більш продуктивних машин та агрегатів; вчасно забезпечувати переробні підприємства ресурсами; 4) створити умови для підвищення конкурентоспроможності продукції на міжнародному ринку; потрібно покращити якість цукру шляхом приведення до відповідності технічним регламентам Європейського Союзу вітчизняних стандартів, які регулюють якість цукру. До вітчизняних стандартів регулювання якості цукру відносяться: ДСТУ 2316-93 (ГОСТ 2194) «Цукор-пісок (технічні умови)». Даний стандарт регулює органолептичні, фізико-хімічні показники, пакування, зберігання та транспортування; ДСТУ 2317-93 (1257 4-93) «Цукор-пісок. Цукор-рафінад. Методи визначення золи»; ДСТУ 2567-94 «Цукрове виробництво. Терміни та визначення»; ГОСТ 12576-89 «Цукор. Методи визначення зовнішнього виду, запаху, смаку і чистого розчину»; ДСТУ 3631-97 (ГОСТ 12571-98) «Цукор. Методи визначення сахарози».

Література:

1. Коденська М.Ю. Стан та формування економічного механізму розвитку цукробурякового виробництва / М.Ю. Коденська, Л.М. Пархоменко // Агроінком. – 2010. – № 1-3. – С. 20-27.

2. Куцеконь Л.О. Підвищення економічної ефективності виробництва в бурякоцукровому підкомплексі на інноваційних засадах / Л.О. Куцеконь // Науковий вісник НУБіП України : [зб. наук. праць]. – 2010. – Вип. 154. – Т. 1. – С. 120-124.

3. Найда А.В. Методичні підходи щодо оцінки економічної ефективності розвитку підприємств цукробурякового підкомплексу / А.В. Найда // Науковий журнал: Економіка харчової промисловості. – 2011. – Вип. № 2. – С. 24-27.

4. Статистичний збірник: Сільське господарство Полтавської області. – Полтава: Головне управління статистики в Полтавській області, 2011. – С. 155-158.

5. Статистичний щорічник Полтавщини. – Полтава: Головне управління статистики в Полтавській області, 2011. – С. 70-76.

УДК: 631.1.027:65.012.12:633.11

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО СОРТУ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ У ВИРОБНИЦТВО

Гладіліна Т.В., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

У статті зосереджено увагу на маркетингових дослідженнях, існуючої в Україні мережі науково-дослідних установ по селекції та насінництву озимої пшениці (на матеріалах селекційного центру ПДАА), яка в результаті активізації комерційної діяльності може повною мірою задовольнити потреби в оригінальному, елітному та репродукційному насінні озимої пшениці вітчизняних товаровиробників.

This article is concerned with marketing research of new advanced wheat cultivars. Paper shows actual problems of formation of partnerships between producers of new varieties and their consumers. It should be noted, that introduction of perspective cultivars winter wheat has an important role for agriculture. It is pointed out, that agriculture is basis of economic and social development of country. It is stressed that intensification of commercial activity can fully satisfy the needs in the original seeds. The importance that marketing services in breeding institutions should conduct monitoring of the market and identify customer needs.

Постановка проблеми. Досягнення вітчизняної аграрної науки на інноваційних засадах вимагає системного підходу до практичної реалізації трансферу інтелектуальних інноваційних технологій, що в свою чергу потребує науково обґрунтованого організаційного, методологічного і методичного інформаційно-маркетингового супроводження [2].

Нові сорти сільськогосподарських культур є інноваційним продуктом, результатом науково-дослідної розробки, а також об'єктом матеріальної і інтелектуальної власності. Обґрунтування економічної ефективності наукових розробок є однією із складових маркетингу й основним елементом системи комерціалізації результатів наукових досліджень.

Погляди на значення сорту, створеного у процесі селекції, як товар відображено в численних наукових працях [4, 5]. Вчені всього світу висловлюють одностайну думку, що сорт відіграє значну позитивну роль у підвищенні врожайності сільськогосподарських культур. До 2020 року питома вага приросту врожаю, одержаного за рахунок нового покоління сортів, буде становити від 70 до 80 відсотків, або в 2-3 рази вище досягнутого рівня на теперішній час [4]. Новостворені сорти повинні стати джерелом інвестування новітніх досліджень селекційних установ через їх комерціалізацію. Одним із